

ERIKA LUNDELL är doktorand i etnologi på Södertörns Högskola. Hennes avhandlingsprojekt undersöker förkroppsligad fiktion och normer för kroppsliga iscensättningar utifrån exemplet levande rollspel.

Abstract

The article describes the »Cross Dressing Day« at the Medieval week in Visby, Gotland. The Cross Dressing Day is an unofficial event that takes place one special day during the week. That day, some of the participants dress in medieval clothes associated with the gender they usually not express in their ordinary life. With a queer theoretical starting point the article discusses how the cross dressers use heterosexuality as a way of enacting their gender and emphasizing differences between masculine and feminine genders. The article also shows how the cross dressing event can be seen as subversive in relation to ideas about which bodies are allowed to enact which gender. However, as it is still heterosexuality being enacted, the cross dressing cannot be seen as subversive in relation to the heterosexual matrix.

Innehåll

Medeltidsveckan och levande rollspel	98
Crossdressing-dagen	99
Gemensam arena för individuella projekt	100
Heterosexualitet och könsbinaritet som verktyg i leken	103
En heterosexualitetsförstärkande lek?	104
Subversiv heterosexualitet?	106
Källförteckning	107
Noter	107

Crossdressing på Medeltidsveckan i Visby

Om iscensättanden av feminina och maskulina medeltidsgenuss

ERIKA LUNDELL

I slutet av turistsäsongen på Gotland, pågår varje sommar Medeltidsveckan – en festivalvecka då många turister och ortsbor klär ut sig i medeltidskläder och lekande iscensätter en bild av medeltiden. Sedan slutet av 1990-talet finns även ett inofficiellt evenemang under veckan: »Crossdressing-dagen«, då killar och tjejer byter kläder med varandra. I den här artikeln vill jag förstå crossdressandet i sin speciella kontext. Jag kommer att diskutera företeelsen ur olika vinklar och presentera möjliga förståelser av vad som pågår denna dag. Hur iscensätter deltagarna genus och vilka betydelser har crossdressandet för mina informanter? Jag kommer att fokusera på heterosexualitetens betydelse i lekandet med genusiscensättningar och vad det innebär att crossdressandet sker i en könsblandad miljö.

Artikeln bygger på min b-uppsats i genusvetenskap »Crossdressing på Medeltidsveckan i Visby. Om iscensättande av feminina och maskulina medeltidsgenuss« (Lundell 2005). Inför uppsatsen intervjuade jag två kvinnor och två män som deltagit en eller flera gånger på crossdressing-dagen. De är mellan 24 och 32 år, vita, svenskfödda och alla utom en har universitetsutbildning eller läser på universitetet. De bor alla i Stockholm och utövar/har utövat levande rollspel/lajv.¹ Intervjupersonernas namn är fingerade.

Jag har en syn på genus som hämtas från queerteoretikern Judith Butler. Det innebär att jag ser genus som performativt, att det är något som görs, och att det inte finns något original »bakom« genus (Butler 1996 s. 171). Mina intervjupersoner skapar genus på samma sätt som alla andra människor gör i sina vardagsverkligheter. Men de ger också uttryck för att de ägnar sig åt en medveten lek med genusidentiteter. (Visserligen kan det vara svårt att säga huruvida de anser att de senare »går tillbaka« till en mer »sann« genusidentitet.)

Jag kommer att använda mig av begreppet *iscensättning* när jag diskuterar det medvetna lekandet med genusstilar för att förtydliga det medvetet valda i just den sortens genusperformativitet.

I sin text »Subversiva kroppsakter« diskuterar Butler dragshow som en aktivitet som visar en dissonans mellan dragartistens anatomi och det föreställda genus, vilket synliggör och avslöjar genus som konstruktion. Butler menar att genus är en kopia utan original och att drag »undergräver föreställningen om en sann genusidentitet« (Butler 1996 s. 172). I Butlers diskussion framstår drag som en subversiv möjlighet, även om Butler påpekar att drag inte alltid är subversivt. En fråga jag ställer mig är vilka subversiva läsningar som blir möjliga när det gäller dragande/crossdressande i en heterokulturell kontext. Med det sistnämnda menar jag att Medeltidsveckan i stort inte är en uttalat genusmedveten händelse utan kan rymma heteronormativitet och motstånd i samma grad som vardagen, även om festivalens karnevaliska form skulle kunna tänkas öppna upp för olika typer av motståndspraktiker och något annat än vardaglig heteronormativitet.

Queerforskaren Judith Halberstam skriver i *Female Masculinity* (1999) om vad hon kallar kvinnlig maskulinitet (»female masculinity«) – enkelt definierat som maskulinitet utan män. Hon menar att maskulinitet inte behöver vara något kopplat till manskroppar och fokuserar framför allt på icke-heterosexuella personers maskulina uttryck (Halberstam 1999 s. 241). Jag vill diskutera crossdressande i en till synes heterosexuell kontext men kommer att använda mig av Halberstams fokus på hur olika kroppar inte måste kopplas till just femininitet eller maskulinitet.

Medeltidsveckan och levande rollspel

Etnologen Lotten Gustafsson har skrivit *Den förtrollade zonen*, en doktorsavhandling om Medeltidsveckan. Hon berättar att det är en festival som har genomförts på Gotland sedan 1984. De allra flesta evenemangen sker i Visby och besökarna uppmuntras att klä sig i medeltidsinspirerade kläder och på så vis gemensamt iscensätta en bild av ett medeltida Visby (Gustafsson 2002 s. 14ff).

Vid tiden för Gustafssons fältarbete fanns inte crossdressing-dagen och hennes beskrivning av genusuttryck på Medeltidsveckan handlar främst om att genus iscensätts i enlighet med en förväntad koppling till kön – män uttrycker maskulinitet och kvinnor femininitet. Hon påpekar att det i medeltidslekandets

stereotypgalleri finns möjligheter för män att inom ett maskulint ramverk ägna sig åt fåfänga och prålighet. Gustafsson skriver också att det finns möjlighet att ge uttryck för maskulinitet i gestaltandet av medeltida kvinnopersoner vilket legitimeras av tanken på kvinnor i rustning (till exempel Jeanne D'Arc) såsom den beskrivs i nutida populärkultur och i äldre sagor och ballader (Gustafsson 2002 s. 229ff). Trots dessa brott framstår det i Gustafssons avhandling som att det primärt förväntas att män iscensätter manliga medeltidskaraktärer och tvärtom.

De allra flesta som deltar i crossdressing-dagen är »lajvare«, dvs. de utövar på sin fritid också levande rollspel. Evenemanget initierades också symptomatiskt nog av lajvare. Medeltidsveckan är för många av dem en viktig social händelse under sommaren. För att få en bakgrundsförståelse till crossdressing-dagen kan det därför vara bra med kunskap om levande rollspel och dess koppling till Medeltidsveckan.

Levande rollspel, eller »lajv«, är en improviserad lek som utspelar sig i en påhittad värld. Rollerna passar in i en på förhand bestämd ramvärld men det finns inget manus eller någon bestämd handling. Deltagarna spelar i flera dagar utan publik, ofta i skogen, i en medeltidsinspirerad sago- eller fantasymiljö.² Levande rollspel har genomförts i Sverige sedan slutet av 1980-talet (Lundell 2002).

I början av 1990-talet började allt fler lajvare komma till Visby och Medeltidsveckan (Gustafsson 2002 s. 216). Jag antar att festivalen passade lajvarnas intressen då man förväntades att klä sig i medeltida kläder och veckan blev som ett komplement till lajverna i skogen. Mina intervjupersoner berättar dock att lajvarna inte är ute efter att spela roller under Medeltidsveckan, även om de stundtals kan iscensätta karaktärer och scener. Jag har ett intryck av att mina intervjupersoner ser veckan i Visby mer som en semester- och festvecka då man är i staden och iklädd medeltidsinspirerade lajvkläder umgås med sina vänner och bekanta som man kanske träffat i samband med andra lajver under året. Själva medeltiden är inte alltid i fokus för de jag intervjuat utan det sociala är viktigare, dock hade de medeltidskläder på sig då de besökte Medeltidsveckan.³

Crossdressing-dagen

Mina intervjupersoner ger ganska olika bilder av hur crossdressing-dagen startade. Det verkar som att en grupp lajvare på Medeltidsveckan spontant crossdressade 1998 eller 1999. En intervjuperson menar att någon satte in en annons på ett

forum på internet om den »stora könbytyardagen« (sic) året därpå. Där angavs tid och plats för evenemanget. Åren därefter hade ryktet spridit sig att just denna dag, onsdagen under veckan, var en »crossdressing-dag«,⁴ Kanske hade en del lajvare sett crossdressare i Visby och blivit inspirerade till att också delta. Det tycks inte ha funnits någon särskild samling eller informerats om dagen innan, utan de som ville delta tycks ha bytt om på morgonen och gått omklädda delar av eller hela dagen. Informanterna har svårt att uppskatta antaget deltagare, eftersom det är svårt att få överblick, men sammantaget tror de att 20-30 personer deltar numera.

Crossdressing-dagens mönster verkar inte skilja sig nämnvärt från veckans övriga dagar. Man gör ungefär samma saker som man brukar göra såsom att umgås, lyssna på konserter och ha picknick och dagen avslutas på den krog som man brukar ses på. Cecilia uttrycker det som att »den dan gick i princip ut på att driva runt i Visby och göra folk förvånade«.

Det finns dock några inslag som skiljer crossdressing-dagen från de övriga dagarna under Medeltidsveckan. Dessa inslag rör själva ombytet av kläder och de improviserade lekar och scener som följer av klädbytet. Vanligtvis bestämmer sig två personer för att byta kläder med varandra. En informant menade att heterosexuella par ofta byter med varandra medan en annan påpekade att man framförallt byter med någon som har samma storlek. Erik har sytt en egen klänning och bh och Cecilia har egna maskulint kodade kläder från tidigare lajver, men valde i mitt aktuella fall att ta de kläder som hon kunde »se så pass manlig som möjlig ut i när det gäller kroppsformen«. David har lånat en kläder från en kvinnlig vän med samma storlek vilket även Anneli gjort. Anneli brukar alltid annars ha maskulint kodade kläder under Medeltidsveckan så både hon och hennes vänner upplevde att hon crossdressade när hon bar feminint kodade kläder.

Gemensam arena för individuella projekt

Mina intervjupersoner har olika ingångar och förhållningssätt till sitt deltagande på crossdressing-dagen vilket visar hur en händelse som utifrån kan se likartad och gemensam ut kan ha helt olika innebörd för de deltagande. Eriks syfte med att crossdressa är att han vill se om han kan bli tagen för kvinna. Därför tillbringade han ett helt år med att sy en egen klänning och en passande bh och

därför använder han även smink när han crossdressar. Han berättar om hur han »fick ett kvitto på« att han hade lyckats passera som kvinna:

Det kom fram när kompis som inte alls var med på det här, som sa det att han stod och tittade på nåt avstånd, eller vad det var, och tänkte: »jösses vilken ful brud, men vänta nu, det är ju Erik«. Det var liksom, det var mitt kvitto på att jag hade lyckats det året.

David nämner ingenting om huruvida han ville bli tagen för kvinna. Jag får snarare intrycket av att det viktiga för honom var att få bära klänningen i sig utan någon tydlig koppling till iscensättande av femininitet:

... det är jag och Hanna som får för oss att nu byter vi kläder med varandra, så jag har på mig Hannas blågröna väldigt [skrattar till] tajta klänning. Vi gör det på ett väldigt snyggt sätt, inte så mycket smink och sådär, utan mer, när jag ser bilderna efteråt [de blev fotograferade] så tycker jag att det ser rätt snyggt ut, det är liksom en blågrön klänning, som hänger lite snyggt och så är det jag [min kursivering].

Ett av Cecilias mål med att delta i crossdressing-dagen var att lyckas »lura folk«. Hon berättar utförligt och detaljerat om hur hon brukar klä och bete sig:

... det jag brukar ha då, jag kan beskriva kläderna: jag har då det här så kallade tortyrlinnet [ett mycket tajt linne som hon nämnt tidigare] underst, och sen brukar jag ha en ganska... löst sittande llinneskjorta, utsläppt hängande lite slarvigt hår, och landsknektbyxor och höga stövlar. [Sen har jag] bälte som sitter som killar brukar ha bälte, alltså nedanför höfterna för att inte markera att jag har höfter, och sen påsminkad mustasch och polisonger och ibland brukar jag förstärka ögonbrynen lite grann också. Sen gäller det att arbeta med kroppsspråket för att kunna lura folk. Rösten, det kör man ju bara ibland, det orkar man ju inte, men kroppsspråket brukar jag försöka köra med hela tiden.

Anneli har en annorlunda utgångspunkt än de övriga informanterna och antagligen än flertalet av de som crossdressar. Hon bytte nämligen från maskulint kodade kläder som byxor och tunika till en feminint kodad klänning – trots att hon är kvinna:⁵

Jag har ju det problemet att jag var ju alltid klädd i manskläder mer eller mindre [skrattar till] på Medeltidsveckan, för jag tycker de är snyggare. Så jag bytte helt enkelt till klänning. Det var hemskt. Den var tätt åtsittande och jag hade den inte särskilt länge tyvärr.

Lotten Gustafsson beskriver i sin avhandling de medeltidsläger som finns i anslutning till Medeltidsveckan som »en dagdrömslik fond för vars och ens lekar och identitetsprojekt» (Gustafsson 2002 s. 189). Crossdressing-dagen kan ses på ett liknande sätt – som en gemensam fond eller arena som möjliggör olika genusprövande projekt.

Crossdressing-dagen kan också ses som ett slags karneval i karnevalen – som en blinkning till den förväntade iscensättning av medeltid som bygger på att män självklart iscensätter maskulina karaktärer och kvinnor iscensätter feminina karaktärer och där kvinnor bär kvinnligt kodade kläder och män manligt kodade. Crossdressing-dagen är ytterligare ett spelrum och det spektrum av möjligheter som medeltidsveckan som scen erbjuder. Här finns ett lekande med lekan­det – med själva normen för leken. Crossdressandet blir ett sätt att vrida lekan­det ett varv till. På den scen som skapas under crossdressing-dagen finns möjligheter att prova olika uttryckssätt – att ha individuella upplevelseprojekt.

Intervjupersonerna berättar att de brukar vara sig själva under Medeltidsveckan och inte spela någon särskild roll, även om man kan låta könskodningen i kläderna påverka främst kroppshållningen. Informanterna har olika hållningar beroende på om de exempelvis har en riddares kläder eller enklare kläder. Samtidigt finns det ständigt möjlighet att glida in i en tillfällig lek med oftast stereotypa roller. Den leken möjliggörs av de kläder man bär. Jag uppfattar leken som ett sätt att roa sig och umgås under veckan. På crossdressing-dagen brukar det bli mer lekande än vanligt och man använder sig då framförallt av ett galleri av stereotyper som bygger på föreställningar om medeltiden, men som också har influenser från mer moderna stereotyper.

Cecilia beskriver hur hon uppfattar att folk brukar bete sig på crossdressing-dagen:

Det är väldigt vanligt att man försöker överdriva det motsatta könets könskaraktéristika. Det vill säga, killar går upp med rösten i falsett, beter sig som att de skulle var fullständigt intelligensbefriade blondiner, och helt enkelt blir väldigt fjolliga och fjompiga, medans tjejer istället börjar med ett ganska buffligt kroppsspråk, dunkar varandra i ryggen så att de i princip ramlar omkull och liknande väldigt överdrivna stereotypa saker.

Anneli som crossdressar i kvinnokläder berättar om leken:

[Det är] mycket klänga på personer i manliga kläder [med ljus röst]: »oh du är så stark, åh ohoho«, lite fjolligt och tillgjorda skratt, mycket komplimanger: »å ack vad jag är värnlös, skydda mig«, och så, medan tjejerna i killkläder blir givetvis [med mörk röst]: »stå här bakom väna mö så ska jag skydda dig mot denne burdusa karlslok«.

Berättelserna om lekarna handlar framförallt om att de som bär klänning och deltar i crossdressandet är fnittriga, våpiga och behöver beskyddas medan deltagarna i manskläder är antingen beskyddande, ridderliga och höviska, eller burdusa, grova i munnen och sexuellt närgångna mot männen i feminint kodade kläder.

Heterosexualitet och könsbinaritet som verktyg i leken

Ett av Butlers centrala begrepp, den heterosexuella matrisen, handlar om hur kroppar begripliggörs genom idén om två kön som begär varandra och därigenom tydliggörs. Dessa kroppar måste presenteras på ett begripligt sätt, ett sätt som utgår från en genusordning med två olika kön, ett som uttrycker femininitet och ett annat som uttrycker maskulinitet – bara genom matrisen kan vi tolka och förstå kroppar. (Butler 2007 s. 235f).

I lekens gestaltande av genus syns den heterosexuella matrisen och tanken om att maskulinitet och femininitet framhäver varandra. Cecilia berättar att det exempelvis är »svårt att, som när jag är crossdressad och är kille, att vara ridderlig och beskyddande och mycket manlig om jag inte har nån att vara det emot«.

I och med att man tar hjälp av ett binärt iscensättande av genus framstår också heterosexualitet som den markör som förtydligar genus. De flesta berättelserna i mitt material som beskrev små scener handlar på något sätt om heterosexualitet. Denna framförs oftast, men inte alltid, av den kombination av kroppar som förväntas iscensätta heterosexualitet – det vill säga olikkönade par – om än från nya positioner.

Erik berättar om hur killar och tjejer i leken kan flörta med varandra genom överdrivna ragningsrepliker för att göra leken mer spännande:

[F]ör det är ju inte så intressant att sitta och prata om ett tv-program mellan två tjejer och mellan två killar, det är ju inte så stor skillnad, javisst det är skillnader och det är intressant, men det är ju inte alls några stora grejer. Utan man märker skillnad, det är när det är ragningsrepliker åt det ena eller andra hållet....

David berättar om hur han svarade när Hanna, som han bytt kläder med, gick ner på knä och friade till honom på låtsas:

Jag ville spela på att bli... överspela, så att då valde jag något väldigt som jag upplevde väldigt kvinnligt... var att bli smickrad men förlägen, markerade med kroppsspråket med att armarna inåt, så [David visar och vrider armar och axlar inåt mot kroppen, lägger huvudet på sned också in mot kroppen]. Försökte gå med i spelet så att säga, svara på Hannas interaktion, så man bygger ett spel.

Cecilia har heterosexualitet som taktik när hon iscensätter genus:

Ja till exempel när man ska röra sig i Visby – det blir mycket gå, så är vi crossdressade så försöker jag alltid se till att jag går liksom och håller nån i handen på det här klassiskt medeltida sättet att herren håller upp damens hand och så att säga visar upp vilka snygga ringar hon har. Och just det, gör att det på håll ser ut som att det är en ganska lång tjej och en lite kortare kille som kommer, och gör folk förvånade när de kommer närmare, å de märker på våra ansikten att det var visst tvärtom, nånting är fel.

Välkända heterosexuella stereotypa beteenden, som exempelvis frieriet på knä, används som en inspirationskälla för leken, men det välkända används också för att förstärka iscensättningen av genus, vilket kan exemplifieras genom hur Cecilia i positionen som herre håller fram »sin« dam. Det framgår att en lek pågår och den heterosexuella matrisen gör det tydligt hur vi förväntas tolka det som iscensätts. Heterosexualitet blir en teknik för iscensättande och förstärkande av en viss förståelse av genus.

En heterosexualitetsförstärkande lek?

En stor grundkomponent i informanternas crossdressande är alltså heterosexualiteten. Det blir inte minst tydligt i Eriks berättelser om hur heterosexuella par använder crossdressing-dagen för att utmana varandra men också för att lära sig saker. Han berättar att »oftast så är det väl pojkvän – flickvän som använder det som en liten miniterapi eller: 'nu ska du minsann få veta hur det är att vara med en manschauvinist!' ungefär«. Han nämner även ett par som »mer eller mindre utmanat varandra [om de] faktiskt skulle klara av det här«.

I intervjuerna är heterosexualitet hela tiden närvarande även om det aldrig nämns explicit – kanske ett uttryck för heteronormativitet. Tre av de intervjuade nämner andra sexualiteter först på min direkta fråga om de ser någon kopp

ling mellan crossdressande på Medeltidsveckan och dragkulturers koppling till icke-heterosexualitet. De menar genast att crossdressing inte har någon koppling till hur deltagarna definierar sig sexuellt, men nämner i samma andetag att det är en öppen attityd bland lajvare och att det nog finns fler icke-heterosexuella bland lajvare som grupp i jämförelse med samhället i stort. Heteronormativiteten finns dock närvarande – genom att crossdressing inte kopplas till sexualitet trots att heterosexualiteten är närvarande. Heterosexualitet ses inte som en sexualitet utan det är istället homo- och bisexualitet som framstår som det som kan ha betydelse för verksamheten (jfr Rosenberg 2002 s. 100).

Det är också viktigt att minnas att Medeltidsveckan i övrigt rymmer ett gestaltande av tydliga genusstereotyper i en heterosexuell kontext, då i en »förväntad« kombination av kroppar. Med hjälp av crossdressing leker informanterna med Medeltidsveckans vanliga heterosexuella iscensättningar. Det hela blir egentligen en variation på samma iscensättning som sker under hela veckan, eftersom crossdressing inte med nödvändighet leker med begäret. Precis som under hela veckan är det samma heterosexuella begärsriktning som iscensätts under crossdressing-dagen. Det är en lek *med* heterosexualitet men inte *mot* den.

Det finns dock ett par undantag i berättelserna som i övrigt framstår som entydigt heterosexuella. Undantagen framkommer i och med att jag väljer att göra en queer läsning – en tolkning där jag fokuserar på läckage i berättelsen som kan tyda på icke-heterosexuella begärspraktiker. Anneli berättar om ett tillfälle som visserligen inte inträffade under crossdressing-dagen, dock under Medeltidsveckan. Anders crossdressade till kvinna och killar kom fram och stötte på honom på ett skämtsamt sätt. Han blev också »väldigt populär hos tjejerna«. Här är flera tolkningar möjliga. Killarna som stöter på Anders kan sägas iscensätta heterosexualitet. Men i och med att Anders också kan uppfattas som man så kan begäret även tolkas som homosexuellt. Kvinnorna som Anders blev populär hos kan tolkas som att de iscensätter en icke-heterosexuell begärspraktik, men de kan också tolkas som heterosexuella. På ett liknande sätt kan man tolka Annelis berättelse om hur hon crossdressade till kvinna och klängde på kvinnor i manskläder. Det hela visar på en dissonans som öppnar för flera olika tolkningar.

Här rör vi oss bortom etiketterna homosexualitet och heterosexualitet. Även om vi inte kan veta något om hur de inblandade definierade sig eller tolkade händelserna, så kan vi se dessa undantag som berättelser om iscensättningar av

flytande identiteter. Kanske är de möjliga genom att de utspelar sig i en flytande kontext – någonstans i det odefinierade gränslandet som medeltidsveckan erbjuder, mellan lek och allvar, mellan iscensatta genus av flera sorter.

Subversiv heterosexualitet? –

Iscensättningarna under Medeltidsveckans crossdressing-dag väcker frågor om subversivitet: Är detta ett exempel på den omstörtande verksamhet som Butler kallar dragshow? Ser vi här en skillnad mellan crossdressarnas anatomi och föreställda genus som avslöjar genus som konstruktion?

Det generella iscensättandet av genus under Medeltidsveckan är mer explicit än i vardagen, eftersom deltagarna iscensätter genus i enlighet med en stereotyp idé om medeltiden. Jag tänker mig att dessa tydliga stereotyper är något som crossdressarna förhåller sig subversivt. De vrider iscensättandet av genus ytterligare ett varv genom att leka med ett iscensatt genus och göra en medveten parodi på det som förväntas iscensättas i det lekfulla skapandet av en medeltida värld. Crossdressing-dagen blir som en karneval i karnevalen som har en begränsad tidslig och rumslig ram och lydigt »går tillbaka« när dagen är över.⁶ Iscensättandet görs tydligt, men otydliggör samtidigt det görande av genus som pågår i verkligheten eftersom det framstår som att man går »tillbaka till« ett mer »sant« genus när Medeltidsveckan är slut.

Min tolkning är att de som crossdressar inom ramen för leken och i relation till Medeltidsveckans stereotyper iscensätter subversiva kroppsakter. De ger uttryck för det konstruerade i relation till de olika medeltidsgenusen som annars är de vanliga under festivalen.

I sitt iscensättande omförhandlar de vad som skall lekas med, och hur, och framförallt vilka kroppar som skall leka vad. Crossdressing-dagen ses av informanterna som delvis ett eget lärotillfälle. Men den ses också som en utåtriktad politisk möjlighet genom att man agerar tankeväckare åt andra som inte crossdressar. Därmed kanske de gör en medveten iscensättning i ett subversivt syfte gentemot normer om hur genus kan lekas och göras i Medeltidsveckans specifika kontext. Eftersom heterosexualitet görs, i detta fall av oväntade kombinationer av kroppar, kan crossdressing-dagen ses som subversiv i relation till vilken kropp som får iscensätta vilket genus. Men eftersom det mestadels är hetero-

sexualitet som iscensätts kan crossdressandet inte ses som subversivt i relation till en heterosexuell matris.

Källförteckning

Butler, Judith (2007): *Genustrubbel: Feminism och identitetens subversion*, Göteborg 2007.

———— (1996): »Subversiva kroppsakter« i Lisbeth Larsson (red.), *Feminismer*, Lund 1996.

Gustafsson, Lotten (2002): *Den förtrollade zonen: Lekar med tid, rum och identitet under Medeltidsveckan på Gotland*, Nora 2002.

Halberstam, Judith (1999): *Female Masculinity*, Durham & London 1999.

Lundell, Erika (2002): »Den befriande ramen? Om roller, val och genus i levande rollspel«, uppsats vid Etnologiska institutionen, Stockholms universitet 2002.

———— (2005): »Crossdressing på medeltidsveckan i Visby. Om heterosexualitet och iscensättande av feminina och maskulina medeltidsgenuss«, b-uppsats vid Centrum för genusstudier, Stockholms universitet 2005.

Rosenberg, Tiina (2002): *Queerfeministisk agenda*, Stockholm 2002.

Samtliga intervjuer finns inspelade, transkriberade och utskrivna hos författaren.

Noter

1. Levande rollspel kallas ofta av utövarna för lajv (därav »lajvare«), efter det engelska ordet för samma företeelse, »live action role playing«. Den vedertagna svenska stavningen är lajv, ordet förekommer både i reale och neutrum. (Lundell 2002)
2. Med tiden har även andra scenarion vuxit fram med allt från framtids-, vilda västern- till genusteman liksom uttalat politiskt diskuterande lajver (se bland annat Lundell 2002).
3. Kläderna tycks fungera som markör för sammanhållning, semester samt som en signal om lek.
4. Jag använder mig av ordet eftersom »crossdressing-dagen« är vad flest personer använder som beteckning.
5. Enligt informanterna är det relativt vanligt och accepterat bland lajvare att kvinnor bär maskulint kodade medeltidsinspirerade kläder delar eller hela medeltidsveckan. Dessa ses inte som crossdressing.
6. Jag tror inte att alla helt lydigt iscensätter mer förväntade genus resten av veckan, men det stora flertalet verkar göra det. En annan vidare forskningsfråga behandlar betydelsen av platsen. »Crossdressing-dagen« äger rum »i en annan tid«, bakom en ringmur, på en ö, en viss dag under en viss festivalvecka. Denna inramning kan ge intryck av försiktighetsåtgärder och vissa informanter framställer också Visby och att en mängd lajvare finns på platsen som en trygghetsskapande faktor för att de ska våga crossdressa. De skulle inte vilja göra det på någon annan plats. Man skulle fortsättningsvis kunna undersöka platsen och tillfällets betydelse för crossdressandet. Kan murarna och avgränsningen ses som en parentes som gör handlingen mindre subversiv genom att sätta ett karnevaliskt citattecken runt den? Eller är det murarna som möjliggör ett utprovande av andra genusuttryck?